

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет історії та філософії
Кафедра філософії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Рівень вищої освіти	<u>третій (освітньо-науковий)</u>
Спеціальність	<u>106 «Географія»</u>
Факультет	<u>геолого-географічний</u>

2019 -2022 рік

Розробники: Райхерт К.В., к.філос.н., доцент кафедри філософії; Ніколенко О.В., к.філос.н., доцент кафедри філософії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 2 від "3" жовтня 2019 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Голубович І. В.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії:

Протокол № 2 від "08" жовтня 2019 року

Голова НМК

(підпис)

Синявська О.О.
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – немає (вид завдання)	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 106 Географія Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Нормативні дисципліни	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	2-й
		<i>Леції</i>	
		8 год.	8 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10 год.	10 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		не передбачені	
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	72 год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - 0 год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – дати сучасні філософські і загальнометодологічні знання в галузі науково-дослідної роботи.

Завдання:

- ознайомити з методологією філософського та наукового дослідження;
- проінструктувати, як проводити філософське та наукове дослідження.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

Інструментальні:

КІ.01 фундаментальні знання основ методології та філософії наукових досліджень, закономірностей їх розвитку та володіння методами філософського аналізу.

Системні:

КС.01 здатність проектувати і здійснювати комплексні дослідження, в тому числі міждисциплінарні, на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в області методології та філософії науки і наукових досліджень;

КС.02 володіння прийомами філософсько-методологічного аналізу наукової проблематики, навичками самостійної науково-дослідної роботи в галузі хімічних та суміжних наук.

КС.08 здатність до саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя.

Програмні результати навчання (вміння та навички):

- знати основні поняття гносеології науки, структури, форми та рівнів наукового пізнання;
- володіти різноманітними методами наукового пізнання та здатністю виявлення помилок і хибних поглядів;
- знати основні види наукових досліджень їх завдання, форми узагальнення та систематизації знань, реалізації й розвитку наукового пізнання;
- вміти висловлювати та обґрунтовувати свою позицію з питань наукової пізнавальної діяльності;
- володіти навичками критичного сприйняття інформації, аналітичного мислення, наукового підходу у вирішенні проблем;
- знати історію виникнення і розвитку науки, основні етапи становлення системи наукового знання і особливості сучасної науково-пізнавальної ситуації; системну періодизацію історії науки і техніки, методологічні концепції науки;
- знати особливості природознавства, його методологічні програми, основні тенденції напрямки та перспективи розвитку;
- знати загальні закономірності сучасної науки; труднощі і парадокси науки; соціально-культурні та екологічні наслідки техніки і технологій, форми наукових дискусій; принципи методології системного підходу в науці, основні поняття синергетики;
- критичне осмислення принципів, методів і понять наукових досліджень, видів та форм науково-дослідної роботи;
- вміти застосовувати доцільні методи при проведенні наукових досліджень залежно від їх цілей;
- вміти побудувати наукове дослідження відповідно логіки та мети дослідження, володіти навичками самостійної постановки проблемних питань науки і техніки, прийомами аргументації власної точки зору;
- вміти використовувати в професійній діяльності знання традиційних та сучасних проблем методології науки та основ філософсько-методологічного аналізу в науковій діяльності;
- вміти орієнтуватися в основних світоглядних і методологічних проблемах, що виникають на сучасному етапі розвитку науки.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні категорії філософії і специфіку пізнавального відношення;
- мати попередні знання про структуру пізнавальної діяльності та наукові дослідження;
- бути знайомим з основними поняттями і теоріями предметного поля власних досліджень;

вміти:

- визначати основні поняття галузі знання;
- критично осмислювати проблеми досліджуваної галузі знання та можливість використання в ній нових запропонованих методів і методик наукового дослідження;
- характеризувати теоретичний/емпіричний та фундаментальний/прикладний виміри досліджуваної галузі знання.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософські методи

Тема 1. Що таке наука

Поняття «філософія» та «наука»: відмінність та подібність. Відмінність науки від псевдонауки та квазінауки. Ідеали науки. Норми науки. Види наук.

Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження

Поняття «дослідження», «філософське дослідження» та «наукове дослідження». Основні завдання наукового дослідження (за О. А. Івіним). Способи обґрунтування ідей (за О. А. Івіним). Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання. Обґрунтування та критика гіпотез. Теорія: визначення та структура. Операції раціоналізування. Способи дослідження. Класифікація способів дослідження.

Змістовий модуль 2. Формування методології філософського дослідження

Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження

Проблемні ситуації та їхній зв'язок із актуальністю теми дослідження, ступенем розробленості проблеми, метою та завданням дослідження, об'єктом і предметом дослідження. Поняття «нове знання» та «наукова новизна». Оцінка дослідження.

Тема 4. Філософська та наукова література

Філософська та наукова література як форма звітності про проведене дослідження: тези, доповіді, повідомлення, статті, рецензії, огляди, монографії, реферати, курсові роботи, дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт тощо). Цитування. Бібліографічні посилання та описи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	л		п	лаб	інд	ср	
Заліковий модуль 1												
Змістовий модуль 1. Філософські методи												
Тема 1. Що таке наука	22	2	2	-	-	18	22	2	2	-	-	18
Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження	22	2	2	-	-	18	22	2	2	-	-	18
Разом за змістовим модулем 1	44	4	4	-	-	36	44	4	4	-	-	36
Змістовий модуль 2. Формування методології філософського дослідження												
Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження	24	2	4	-	-	18	24	2	4	-	-	18

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
Тема 4. Філософська та наукова література	22	2	2	-	-	18	22	2	2	-	-	18
Разом за змістовим модулем 2	46	4	6	-	-	36	46	4	6	-	-	36
Усього годин	90	8	10	-	-	72	90	8	10	-	-	72

5. Теми семінарських занять не передбачені навчальним планом.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ден./веч.
1	Що таке наука	2/2
2	Філософські та наукові методи дослідження	2/2
3	Як робити філософське чи наукове дослідження	4/4
4	Філософська та наукова література	2/2
	Усього	10/10

7. Теми лабораторних занять - не передбачені навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ден./веч.
1	Що таке наука	18/18
2	Філософські та наукові методи дослідження	18/18
3	Як робити філософське чи наукове дослідження	18/18
4	Філософська та наукова література	18/18
	Усього	72/72

До самостійної роботи відноситься: підготовка до лекцій, практичних занять.

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

не передбачене навчальним планом.

10. Методи навчання

У цілому методи навчання для курсу «Методологія та філософія наукових досліджень» залишаються традиційними – це лекції та семінари. Лекції та семінари здебільшого мають досить традиційну форму, це – розповідь із застосуванням дошки та деяких технічних засобів навчання – ілюстрацій, альбомів, карт, схем тощо.

11. Методи контролю

Оцінювання здійснюється на підставі рівності усіх студентів, намагається бути вкрай об'єктивним та відкритим. У будь-якому разі студент може отримати пояснення щодо одержаних ним балів. Згідно з наказом Міністра Освіти України (№1/9-761 від 30.12.2005) кожен студент має право скласти іспит (залік) двічі: перший раз викладачу, другий – комісії для більшої об'єктивності оцінки.

Підсумкова оцінка студента складається з суми балів, одержаних протягом усього семестру або на заліку наприкінці курсу. Курс поділений на два змістових модулі. Протягом першого

змістового модуля студент може отримати 50 балів – за роботу на семінарах і протягом другого змістового модуля студент може заробити 50 балів – за роботу на семінарах.

Якщо протягом усього курсу студент не брав участь у роботі на семінарах і не набрав допустимої кількості балів (30 балів), то для допуску до заліку він має написати есе на одну з двох тем: «Подібність або відмінність філософії та наукою» та «Різниця між наукою, псевдонаукою та квазінаукою».

12. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття «філософія» та «наука».
2. Відмінність науки від псевдонауки, квазінауки та паранауки.
3. Ідеали науки (теорія, істина, об'єктивність тощо).
4. Поняття «дослідження» та «наукове дослідження».
5. Основні завдання наукового дослідження.
6. Поняття «методологія», «метод» і «методика».
7. Поняття «наукового методу».
8. Загальна, частинна та конкретна методологія.
9. Норми науки (обґрунтованість наукового знання, логічна послідовність, раціональність, практична значущість).
10. Наукове обґрунтування (емпіричне, опосередковане, теоретичне, методологічне, системне, контекстуальне тощо).
11. Наукова критика (емпіричне спростування, логічна фальсифікація, реальне спростування, суперечка, парафальсифікація тощо).
12. Поняття «нове знання» та «наукова новизна».
13. Поняття «мета» та «завдання» («задача»).
14. Поняття «об'єкт» і «предмет».
15. Поняття «опис», «пояснення», «прогноз» і «розуміння».
16. Проблемні ситуації (неявні проблеми, проблеми-замороки тощо).
17. Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання.
18. Теорія: визначення та структура.
19. Наукова література(монографії, статті, доповіді, рецензії, біографічні, географічні й інші описи (нариси), короткі повідомлення, автореферати, реферати, тези доповідей і повідомлень, звіти науково-дослідних робіт, дисертації тощо).
20. Цитати. Бібліографічні посилання й описи.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			
T1	T2	T3	T4	T5	
20	20	20	20	20	100

T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	не зараховано з
35-59	FX	незадовільно з можливістю	

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики повторного складання	для заліку
		повторного складання	можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Готинян-Журавльова В. В. Сучасна філософія науки: методичні вказівки для студентів нефілософських факультетів. Одеса: ОНУ, 2016. 42 с.
2. Уёмов А. И. Философия науки: системный аспект / А. И. Уёмов, Л. Н. Терентьева, А. В. Чайковский, Ф. А. Тихомирова. Одесса: Астропринт, 2010. 360 с.

15. Рекомендована література

Основна

1. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. К.: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
2. Філософія науки / за ред. І. С. Добронравової. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 255 с.

Додаткова

1. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій (розроблено на підставі ДСТУ 3008-95 «Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення») // Бюлетень ВАК України. К., 2011. № 9/10. С. 2–10.
2. Гальченко С.І., Силка О.З. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Черкаси: АММО, 2015. 93 с.
3. Ивин А. А. Современная философия науки. М.: Высшая школа, 2005. 592 с.
4. Кравченко А. И. Формальная и научная логика: учебное пособие для ВУЗов. М.: Академический проект, 2014. 336 с. (Gaudeamus).
5. Новиков А. М., Новиков Д. А. Методология научного исследования. М.: Либроком, 2010. 280 с.
6. Чуйко В. Л. Рефлексія основоположних методологій філософії науки. К.: Центр практичної філософії, 2000. 252 с.

16. Електронні інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
2. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Електронна бібліотека «Платон. Філософія без меж» <https://platon.net/>
4. Електронна бібліотека Слави Янко (філософія, психологія, культурологія, мистецтво, історія та ін.) <http://yanko.lib.ru/gum.html>
5. Вся нормативка з підготовки, захисту дисертації та публікації наукових статей: <http://sslabs.com.ua>

Плани практичних занять

Тема 1. Що таке наука

1. Наука: визначення, структура, функції, види.
2. Наука, псевдонаука, квазінаука.
3. Ідеали та норми науки.
4. Види наук.

Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження

1. Дослідження: визначення, структура, основні завдання.
2. Способи досліджень.
3. Метод, методика, методологія.
4. Класифікація методів.

Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження

Частина 1

1. Що таке проблемні ситуації.
2. Встановлення актуальності теми дослідження та ступеня розробленості проблеми.
3. Мета та завдання дослідження.
4. Об'єкт і предмет дослідження.

Частина 2

1. Гіпотеза та теорія.
2. Як обирати методи для дослідження.
3. Нове знання та наукова новизна.
4. Оцінка дослідження.

Тема 4. Філософська та наукова література

1. Філософська та наукова література як форма звітності про проведене дослідження.
2. Види звітності (тези, доповіді, повідомлення, статті, рецензії, огляди, монографії, реферати, курсові роботи, дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт тощо).
3. Цитування.
4. Бібліографічні посилання та описи.